

INGLIZ TILIDA IDIOMALARNING PAYDO BO'LIH YO'LLARI VA ULARNI O'ZBEK TILIDAGI MUQOBILLARI TAHLILI

Mannonova S.

O'zDJTU katta o'qituvchisi

Jabborova S.

O'ZDJTU magistranti

Annotatsiya: *Ma'ruzachi yoki yozuvchi ko'pincha boshqa birovga xabarni yanada ijodiy tarzda etkazish uchun idiomalardan foydalanadi. Ularni suhbatigiz yoki yozishingiz juda yumshoq bo'lishiga to'sqinlik qiladigan ziravorlar turi sifatida tasavvur qiling. Ingliz tilida ravon so'zlashuvchilar tomonidan ishlatiladigan idiomatik foydalanishning yana bir turi mavjud bo'lib, u qo'shma so'zlar yoki ma'lum bir ma'noga ega bo'lgan so'zlarning birikmasi deb ataladi.*

Kalit so'zlari: *idioma, kontekst, semantic xossa, ibora.*

Hozirgi ingliz tilini idiomatik ishlatmasdan to'liq qiymatga ega deb hisoblash mumkin emas, chunki idiomalardan foydalanish ma'lum bir til rivojlanishining birinchi belgisidir. Idiomatik jumlar tilni boyitadi va idiomalarni bilish so'zlovchining tilni ona tilida so'zlashuvchi darajasida bilishidan dalolat beradi. Ingliz tilidagi idiomalar ingliz tilining rang-barang va maftunkor tomonidir, shuning uchun ularning semantik sohasi, denotatsiyasi va ishlatilishi har bir ingliz tilini o'rganuvchining so'z boyligida katta rol o'ynaydi. Idioma - yakka holda bo'lganida, birgalikda olingan holda, idiomaning alohida so'zlaridan farq qiladigan so'zlar soni.

Idiomalar odatda aniq yoki ravshan bo'lmagan sobit iboralardir. So'zlar bizga nimani anglatishini aytmaydi, lekin kontekst odatda yordam beradi. Idiomalarga qanday munosabatda bo'lishning bir necha oddiy qoidalari mavjud. Avvaliga idiomalarni faqat bitta so'z kabi deb o'ylash muhim, keyin biz grammatik va birikma haqidagi ma'lumotlar bilan birga butun iborani daftarga yozib olishimiz kerak.

Boshqa so'zlar aniq yoki aqlli tarzda ifoda etmaydigan narsalarni ifodalash uchun idiomalardan foydalanamiz. Biz ko'pincha biror narsani iloji boricha aniq tasvirlash uchun rasm yoki belgidan foydalanamiz va shu bilan fikrimizni iloji boricha samaraliroq qilamiz. Misol uchun, "qisqacha aytganda" barcha ma'lumotlarning bir so'z ichida bo'lishi g'oyasini taklif qiladi. Idiomalar norasmiy bo'lib, yozma ingliz tilida emas, balki og'zaki tilda qo'llaniladi.

Ba'zan idiomalar o'quvchilar uchun juda oson tushuniladi, chunki so'zlovchining ona tilida o'xshash iboralar mavjud. Masalan:

"U har doim chinni do'konidagi buqa kabi narsalarga boradi".

Biroq, idiomalarni tushunish juda qiyin bo'lishi mumkin. Siz kontekstdan ma'noni taxmin qilishingiz mumkin, ammo ma'nosini bilish oson bo'lmasa. Ko'pgina idiomalar, masalan, jang qilish, suzib yurish, ov qilish va o'yin o'ynash kabi Britaniyaning sevimli mashg'ulotlaridan kelib chiqadi. Ma'nosi bo'yicha juda mutaxassis bo'lish bilan bir qatorda.

Idiomalardagi ba'zi so'zlar ikki yoki uch yuz yoki undan ko'proq yil oldin ishlatilgan va biroz tushunarsiz bo'lishi mumkin. Keling, ba'zi idiomalar va ularning tushuntirishlari va misollarda ishlatilishini ko'rib chiqamiz:

To'g'ri (1) istaksiz kelishuvning ifodasi.

Javob: *"Men bilan ziyofatga keling. Iltimos"*

B: *"Oh, yaxshi: men xohlamayman, lekin xohlayman"*.

Yaxshi (2). Adolatli, ayniqsa yaxshi emas.

Javob: *"Kimyo darsingiz qanday?"*.

B: *"Hammasi yaxshi, meningcha, lekin bu men ega bo'lgan eng yaxshi sinf emas"*.

Yaxshi (3). Shikastlanmagan, qoniqarli holatda.

Javob: *"Siz oddiy ko'rinmaysiz. Hammasi joyidami?"*.

B: *"Ha, lekin boshim og'riyapti"*.

Ingliz tili ayniqsa idiomalarga boy tildir - bu tilga (yoki dialektga) xos bo'lgan ifoda uslublari ko'pincha mantiqiy va grammatik qoidalarga zid keladi. Idiomalarsiz ingliz tili nutqda ham, yozishda ham o'zining xilma-xilligi va hazilini yo'qotadi.

Ingliz va o'zbek iboralaridagi idiomalar hodisasini qiyosiy tipologik tahlil qilish quyidagi xulosalar chiqarish imkonini berdi:

1. O'zbek tilida frazeologik birliklar ikki turga bo'linadi: frazeologik birlik va frazeologik birikma, ingliz tilida frazeologik birlik va frazeologik birikma, frazeologik birikma yoki birikmalarga ko'ra bo'linadi.
2. Har ikki tilda ham frazeologik birliklar semantik xossalari va ma'nolariga ko'ra guruhlanishi ma'lum.
3. Frazeologik birliklar ma'no jihatidan ikki xil: olmosh va ifodali iboralar bo'lib, ular har ikki tilda tahlil qilinadi va ular asosan so'z va harakatni ifodalovchi grammatik yoki og'zaki iboralaridir.
4. Demak, har bir tildagi frazeologik birliklar o'ziga xos lingvistik xususiyatlarga ega. Lekin har ikkala tilda ham frazeologik birliklar tilning o'ziga xos va boy qismi bo'lib xizmat qiladi. Ko'p qiymatli iboralar lug'at va tilni boyitish va ma'noni hissiy ma'no bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi.

Idiomalarni faqat tilshunoslikning alohida bo'lagi sifatida ko'rib bo'lmaydi, ularni qo'llash mumkin yoki ishlatilmaydi, chunki ular ikkala tilning umumiy lug'atining muhim qismini tashkil qiladi.

Shunday qilib, biz ingliz va o'zbek tillarida idiomalarni tarjima qilishning asosiy yo'llari va vositalarini ko'rib chiqdik. U bilan bog'liq muammolar turli tilshunoslar tomonidan har xil ko'rib chiqilishi, tarjimaning turli usullari tavsiya etilgani, turlicha fikrlar topilganiga guvoh bo'ldik. Turli vaziyatlarda turli yondashuvlar kerak bo'lishi mumkin. Ammo bu erda asosiy rol tarjimonning shaxsiyatiga tegishli. Tarjimon matn tarjima qilingan til madaniyatining bir qismini his qilishi, unga singib ketishi, tarjimaning yagona mumkin bo'lgan va ayni paytda noyob versiyasini yaratishi kerak. Buning uchun talqin uning tafakkuriga yot madaniyatning ulkan voqeliklarini mujassamlashtirib, ona tilining barcha qudrati va boyligini ro'yobga chiqargan holda, boshqa odamlarning fikrlarini qanday ifodalangan bo'lsa, shunchalik aniq va yangicha taqdim etishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rahmatullayev Sh. O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati. T., 1978. 7. Qilichev E. Hozirgi o'zbek adabiy tili. B., 1999.
2. Sulaymonov M. English lexicology. B., 2004.
3. Smith Logan P. Words and Idioms. London: Constable, 1925. P. 276-277.
4. Vinogradov V. V. Избранные труды. Лексикология и лексикография. М., 1977